

Híres kalandok, szerelmek, bűnesetek

Tizenkét ember tűzhalála a leégett Párisi Áruházban

Ferenc József király a katasztrófa színhelyén és a sebesülteknél a kórházban

1903. augusztus 24-ikén, egy forró hétfői napon a pokol tüze szakadt az este borult fővárosra: lángtengerbe burkolódott a legforgalmasabb utcán Budapestnek akkor legnagyobb kereskedőháza: a Párisi Nagy Áruház. Az anyagi kár igen nagy volt; de ami a katasztrófát iszonytatóssá tette: az emberáldozatok sokasága volt. Ötvenezer nyi nép szemelátára vesztette el életét tizenkét ember. Vulkánok krátere nem ontja a füstöt, a lángot, az izzó szikrát olyan fékevesztetten, mint ahogyan annak az égő háznak a belseje ontotta. A Rákóczi-úton összerolódott hatalmas emberáradat pedig: tehetetlen kétségbeeséssel, zokogva látta elpusztulni a kigyulladt üzlet vagyonát és ártatlan emberek életét. A katasztrófa a Kerepesi-út 38. számú négyemeletes házában ütött ki. A hatalmas épület Széna-Sándor dr. tulajdona volt és a Goldberger Testvérek norinbergi árunagykereskedők bérelték. Raktárak csaknem minden zugot megtöltötték a pincétől a padlásig, a harmadik emelet és negyedik emelet egy részének kivételével, ahol lakások voltak. Világvárosi áruház volt, amelyben az ember mindent vásárolhatott, amire szüksége volt. Milliányi áru volt benne fülhalmozva. A cég tulajdonosai: Goldberger Jakab Henrik és Goldberger Sámuel Gottlieb voltak, akik a házban laktak a negyedik emeleten, az idősebbik testvér családja Siófokon nyaralt a katasztrófa idején, a fiatalabbik azonban itthon volt családjával.

A félelmetes tűzijáték a késő nyári estén néhány perccel hét óra előtt pattant elő váratlanul. A Párisi Nagy Áruház utcai frontján, a negyedik kiralatban sietve, ropogva láng csapott ki és mire az első ember elküldte, hogy tűz van, már csak vakító fényesség látszott a bolt helyén. Amire az első száz ember összecsoportosult, már lángot az első emeleti raktár és a kapu alatt volt kiralat is. Félelmetes gyorsasággal terjedt a tűz. A Klauzál-utca sarkán volt az üzlet főbejárata; azon kalap nélkül, eszevesztetten rohant ki a kereskedés minden alkalmazottja. Száz ember egymás hátán.

Mi a Népszínház erkélyéről néztük a rettenetes tűzijátékot, amely órák hosszat tombolt és igen sok emberáldozatot követelt.

A veszedelem úgy támadt, hogy az áruháznak saját villamos telepe volt a Klauzál-utcai pincében: a gépész néhány perccel hét óra előtt fel akarta gyújtani a villamos lámpákat, de rövidzárlat állt be, egy szempillantás alatt kicsapott a drótból a láng és fölgujtotta az egész boltot. Egyszerre csapott ki minden ponton a láng és az Áruház személyzete nem is gondolhatott az oltásra.

As ifjabbik Goldberger fölmarkolta a kassza tartalmát, aztán harsányan kiáltott föl az emeletre, ahová a bolt belsejéből lépcső vitt föl:

— Meneküljön mindenki!

Az alkalmazottak: nők és férfiak rohantak ki az utcára a már hatalmas lángokkal égett helyiségből. Két segéd azonban bent szorult a házban. Azok a mellékhelyiségben voltak a tűz kitörésekor és dem is égtek a tűzben.

Egy negyednyolcra járt az idő, amikor az első segítség megérkezett. Azután néhány pernyi időközben ott termett az égő ház előtt a főváros valamennyi tűzörsége. A rendőrség is nagy apparátussal jelent meg s az akkor már tízezekre ment közönséget visszaszorította. Szabad lett az út a mentésre. Futólépésben megérkezett a harmadik gyalogezred több század katonája is s feltűzött szuronnal csinált kordont. A mentők is kivonultak egész orvossereggel.

Ahhoz fogható hangzavart, ami a Kerepesi-út szakaszán támadt, alig lehetett elképzelni: a láng sziszegve, roszogva, pattogva öltögette nyelvét, pusztítva a bolt berendezését. A sok üveg- és porcellánárú esőörömpött, mintha ezer ördög mulatott volna azzal, hogy egymás fejébe csapkodja a drága edényeket, a gerendák ágyúörgésszerű zajjal ruhantak le az emeletről a földszintre, az utcán pedig ezerfeje csoportok kiabáltak, jajgattak, szűlt a tűzoltó-síp, tűzoltókürt, felharsant a vezényszó s dübörgött rejtelmesen a gőszivattyú henger.

A tűz pedig, amikor az első vizugarat belövelték, már szétfolyt az egész házon. Egy tűzláng volt a földszint, az első, második emelet, a tető minden oldalról s a szomszédos 40-es számú ház első emelet, amelyet csak egy rácsos ajtó választott el a 38-as számú ház raktárától. Két házban rombult az emésztő láng, sőt meggyulladt balról a Klauzál-utcaiban a Sternberg-gyár első emeleti raktára is.

Emberek az égő házban

Ebben a rettenetes pokolban egyszerre szájról-szájra járt a hír, hogy az áruház harmadik és negyedik emeletének lakói bent rekedtek az épületben. Nem menekülhettek, mert már a tűz első perceiben kigyulladt a szűk kapualjában a bazár és az üveggel fődött udvari csarnok. Akci e lángtengert meg akarta volna uszni, azt már a második emeleten visszafordította a fojtó füst; tehát csak fölfelé volt menekülés.

A harmadik emeleti lakók mind fölsiettek a negyedik emeleti lakásokba, hátha odáig nem jut föl a tűz. De családok, mert már a tető is égett.

A vészkiáltás, hogy emberek szorultak az égő házba, megdörmesztett mindenkit. A közönség asszonynepe hangosan zokogott, a férfiak is könnyeztek.

— Mentésük meg őket! — hangzott jajgatva, sikoltozva, követelőzve!

Egyszerre — mindenkinek elállt egy pillanatra a szívére! — kitört a negyedik emeleti sarokablak, egy fehér ruhás nő alak hajolt ki rajta és a kezében kendőt lobogtatott.

A tömeg kétségbeesetten ordított:

— Ponyvát neki! Siessenek! Már a harmadik emelet is ég!

Az asszony mögött világos volt a szoba, amelynek vörösre világított falán futkosó árnyékok imbolyogtak. Iszonyatos percek voltak! És egymásután több ablak is kinyílt és mindenütt kétségbeesett női fejek jelentek meg vérvörös tűzben, libegett itt-ott a kendő, aztán valamennyit elkapta a forgószél, vagy kiejtette a megégett kéz. A fehér kendők ott kavargtak a magasban, de elkapdosták őket a lángkarok.

Es egyszerre telőtrázó sikoltozás tört ki a máglya fölött: a szerencsétlen asszony nép hatnyudala.

Szerencsés és szerencsétlen ugrások a menőponyvába

A kerepesi-út oldalán a negyedik emeleten a Klauzál-utca felől számított negyedik ablakra egy fehér ruhás alak lépett fel. Körülötte minden tűz és láng; alatta: a ponyva kifeszítve, alig két-három méter hosszú és széles, amelyet tíz-húsz bátor polgár tartott. A következő pillanatban az az élő ember leugrott a toronymagasságból. A zaj ült az irtózatosságot. Gyönyörűen ugrott a szerencsétlen: egyenesen bele a ponyva közepebe. És eljencsés zúgott fel utána.

A többi lakó, aki nem vesztette el fejét, fölmenekült a saroklakásba, amely a fiatalabbik Goldbergeré volt és most onnan ugrált le a ponyvába. Tizenheten, huszan vetették le magukat a negyedik emeletről. A második volt a sorban egy nő. A levegőben is összetette kezét és úgy látszott, hogy imádkozott. Azután egy férfi következett, aki többször megfordult a levegőben.

Es egyszerre tébolyító jelenet következett. Előbb néhány szék repült le a magasból, jelez-

vén, hogy tartsák készen a ponyvát. Aztán megjelent az ablakpárkányon két nő: szorosan összeölekezett és úgy ugrott le. Anya és leánya volt, mind a kettő elhibázta az ugrást és holtra záta magát a csarainokkal kivert kövezeten.

A Klauzál-utcai oldal egyik negyedik emeleti ablakából is leugrott egy összeölekezett pár: férj és feleség. A férj a ponyvába esett, a nő melléje, az 1620. számú rendőr vállára. A boldogtalan asszony agyonzúzta magát, a rendőr is megsebesült.

Azután gyors egymásutánban ugráltak le a lakók a szédületes magasságból. Ki egyedül, ki a gyermekével, egyik szerencsésen, a másik végzetesen. A fiatalabb Goldberger felesége is leugrott a negyedik emeletről. És közben megakadt az erkélyen és onnan nagy ívben leröpült a ponyván kívül. Holtan szedték föl.

Amint egy-egy alak lezuhant, rögtön ponyvába takarták, akár élt, akár meghalt s a mentők vitték a Rókus-kórházba. Résztint rögtön, résztint a kórházban meghaltak tizenegyen. A halottak között csak egy férfi volt, felnőtt leány: három, gyermek egy és asszony hat.

Azután véget ért a halálugrás is. Még itt-ott lobogott a fehér kendő, de már azoknak, akik a vészjelet meghiúsították, nem volt erejük felkapaszkodni az ablakra. Itt olyan alakot számláltak össze, aki nem ugrott le, azok mind bennétek a házban. Közülük egy öreg asszony, aki Goldbergerék lakásából integetett.

Amíg a mentés folyt, a tűzzel való küzdelem nem szünetelt. A ház tetejétől a pincéig kereszülégett. A harminchat számú házat, amelyben a hangszergyár rögtön kigyulladt, megmentették. A 40. számú háznak csak az első emelete pusztult el, amelyben a Goldberger testvérek főkraktára volt. A második emeletet és a tetőt ellepték a tűzoltók, emberfölötti erővel megvédelmezték a tűztől.

A halottak

Müller Kálmán dr. igazgató a rendkívüli viszonyokra való tekintettel a halottakat nem a hullaházba, hanem a Rókus-kórház egyik földszinti és elsőemeleti termében helyeztette el. A halottakat lepedőbe burkolták, csak arcuk maradt szabadon, hogy hozzátartozóik fölismerhesék őket. A halottak terme így is megrendítő képet mutatott; a hozzátartozók pedig szívet facsaró jelenetekben agnoszkáltak halottjaikat. A halottak névsora ez volt:

Goldberger J. Henrikné, a negyedik emeletről ugrott le, haldokolva vitték a kórházba, hol anélkül, hogy eszméltre tért volna, kiszünetelt. Az egyik cégtulajdonos felesége volt, aki a katasztrófa napján jött haza Siófokról, ahol a nyarat töltötte. — Özvegy Márkus Lajosné, leugrott a negyedik emeletről és agyonzúzta magát, vele együtt ugrott le leánya: Márkus Margit, aki többszörös csonttörést szenvedett és meghalt. — Spira Samuné, a negyedik emeletről ugrott le és agrázkodást szenvedve, szörnyet halt. Az első emeleten lakott, de látva, hogy lefelé nem menekülhet, emeletről emeletre szaladt fölfelé, míg végre a negyedik emeletről a halálba ugrott. — Weinberger Margit látogatóban volt a házban Reichmann Annánál. Amikor a tűz kiütött, ő is fölfelé menekült és leugorva, agyonzúzta magát; vele együtt volt nővére: Weinberger Janka, akit szerencsétlen nővérével egy sors ért: combja eltörtött, fején hasított seb tátongott, ezenkívül égett sebek voltak testén. — Reichmann Anna, kinél Weinbergerék látogatóban voltak, azokkal

együtt rohant föl a negyedik emeletre és onnan leugorva, szörnyet halt. — Hartmann Vilmosné szintén leugrott a magasból és agrázkodást szenvedve, holtan került a Rókusba. — Blankenberg Géza szintén a magasból ugrott le olyan szerencsétlenül, hogy agrázkodást szenvedett és meghalt. — Isér Ilona, aki Márkusék cselédje volt: koponyatörést szenvedett az ugrás következtében, az okozta halálát. — Proksáné Németh Teréz koponyasérülést és csonttöréseket szenvedett: meghalt. — Szabó Mari nevé cseléd. Égett sebek voltak rajta, össze volt kormozva: a füstben fulladt meg.

Ferenc József király a sebesülteknél

Ferenc József király, aki akkor Budán volt, könnyes szemmel nézte a várpalota egyik ablakából a borzalmas tűzvészt, amelynek fázisáról óránkint jelentést tettek neki. Ezzel a tiszttel egy ordonáncazt bízta meg, aki a szerencsétlenség helyén időzött több órán át. A katasztrófát követő reggelen is átküldött egy udvari tisztet Pestre, aki egyúttal bejelentette a Rókus-kórházban, hogy a király déli tizenkét órakor meglátogatja a sebesülteket.

Arra a hírre, hogy a király a kórházba látogat, beláthatatlan tömeg lepte el a Rókus környékét, úgy hogy a főkapu előtt csak nagy üggyelbajjal tudtak egy kis szabad teret biztosítani.

Egy negyed egy órakor két udvari fogat gördült a kórház főkapuja elé, az elsőből tábornoki egyenruhában szállt a király és Paar gróf főhadsegéd, a másodikból Apor báró szárnysegéd.

A király szenvedő arccal szólította meg Hédeváry Károly grófot:

— Szomorú eset!

— Irtózatoss, — szólt a miniszterelnök.

Öfelsége azután Márkus főpolgármesterhez fordult:

— Nem volt-e hiba az építkezésben? — kérdezte tőle.

— Most folyik a vizsgálat! — hangzott a felelet.

— Miért nem sikerült a mentés?

— Elégiatelesek voltak a tűzoltószerek.

— Nem történt mulasztás?

— Ebben is most folyik a vizsgálat.

A király Müller Kálmán dr. professzort szólította meg azután és a betegekről kérdézősködött:

— Hallom, kitűnő ápolásban részesülnek!

Majd hirtelen észrevette Rudnay főkapitányt, hozzálépett és ezt mondta neki:

— Minden mulasztást meg kell torolni!

Azután belépett a kórház kapuján. Az orvosok, ápolók, apácák és szolgák sora közt az első emeletre ment. Az első kórteremben hat sebesült fekiült, csupa nő. A betegek felültek ágyukban úgy bámulták lázas szemmel a fényes társaságot. A király ahhoz az ágyhoz lépett, amelyben Mátyás Gizella feküdt, akinek súlyos volt az állapot.

— Sok helyen sebesült meg? — kérdezte tőle.

— Kezemen és hátamon.

— Leugrott?

— Igen.

Öfelsége részvétellel nézett végig a többi beteg s bement egy másik terembe, amelyben két hosszú sorban, vagy húsz beteg nő feküdt, köztük több olyan, aki a katasztrófában sebesült meg. Müller Kálmán igazgató elsőbb Spira Adélhoz kísért a királyt. Ez a leány anyjával együtt ugrott le az égő házból: anyja meghalt, neki pedig az állkapocs-csontja törött össze.

— Mióta fekszik itt? — kérdezte tőle a király.

— Tegnap este óta.

— Hányadik emeletről ugrott le?

— Negyedikről.

— Nagy fájdalom van-e?

— Most éppen nincs.

— No, ne búsuljon, majd megsegíti a jó Isten.

Azután Korbinyi Emma, Spirák cselédje került sorra. Az órák hosszáig néma volt, miután leugrott. A király látogatásakor már beszélt, de ügylátszott fantáziált, mert azt állította, hogy kötélen bocsátotta le egy tűzoltó.

— Leugrott? — volt a király első kérdése.